

"มารยาททางสังคม"

นำเสนอเมื่อ : 9 ก.พ. 2552

"มารยาททางสังคม"

มารยาท หรือ มรรยาท หมายถึง กิริยาอาการที่ถือว่าสุภาพเรียบร้อย ถูกกาลเทศะ ส่วนคำว่า **มารยาทในสังคม** จะหมายถึง กรอบหรือระเบียบแบบแผนที่ควรประพฤติหรือควรละเว้นในส่วนที่เกี่ยวกับผู้อื่น รวมทั้งชุมชนหรือคนหมู่มาก โดยเหตุที่มนุษย์เราไม่สามารถอยู่ลำพังคนเดียวในโลกได้ ต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับผู้อื่นไม่มากก็น้อย ด้วยเหตุนี้ จึงต้องมีกฎกติกาที่กำหนดแบบแผนในการอยู่ร่วมกัน ซึ่งทุกชาติทุกประเทศต่างก็มีแบบอย่างทางวัฒนธรรมที่เรียกกันว่า มารยาททางสังคมนี้ทั้งสิ้น เพียงแต่รายละเอียดอาจแตกต่างกันบาง อย่างไรก็ดี ด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีปัจจุบัน อาจทำให้คนสมัยนี้หันไปพึ่งพาเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ และมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นน้อยลง อันเป็นเหตุให้ละเลยหรือเพิกเฉยต่อมารยาทที่พึงมีต่อกัน แต่สิ่งเหล่านี้ ก็ยังจำเป็นต่อการอยู่ร่วมกันในทุกสังคม ดังนั้น กลุ่มประชาสัมพันธุ์ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม จึงขอหนังสือละอันพันละน้อยเกี่ยวกับมารยาททางสังคมมาเสนอ เพื่อเป็นเกร็ดความรู้ และประโยชน์ในทางปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

-การกล่าวคำว่า **"ขอบคุณ"** เมื่อผู้อื่นให้สิ่งของ /บริการ หรือเอื้อเฟื้อทำสิ่งต่างๆให้ไม่ว่าจะโดยหน้าที่ของเขาหรือไม่ก็ตาม เช่น บริการเปิดประตูให้ คนลุกให้หรือช่วยเหลือของเราในรถประจำทาง คนช่วยกดลิฟท์ของเรา หรือช่วยหยิบของที่เรายืมไม่ถึงให้เป็นต้น โดยปกติจะใช้คำว่า "ขอบคุณ" กับผู้ที่อาวุโสกว่า และใช้คำว่า **"ขอบใจ"** กับผู้น้อยกว่าเรา แต่ปัจจุบันมักใช้รวมๆกันไป

-เอ่ยคำว่า **"ขอโทษ"** เมื่อต้องรบกวน /ขัดจังหวะผู้อื่น เช่น เขากำลังพูดกันอยู่ และต้องการถามธุระด่วน ก็กล่าวขอโทษผู้ร่วมสนทนาอีกคน แต่ควรเป็นเรื่องจริงจริงๆ หรือกล่าวเมื่อทำผิดพลาด /ทำผิด หรือทำสิ่งใดไม่ถูก ไม่เหมาะสมโดยไม่ตั้งใจ เช่น เดินไปชนผู้อื่น หยิบของขามตัวหรือศีรษะผู้อื่น เป็นต้น

สำหรับคนไทย เมื่อเอ่ยคำว่า "ขอบคุณ" หรือ "ขอโทษ" ต่อผู้ที่อาวุโสกว่า เช่น พ่อแม่ ครูอาจารย์ ผู้ใหญ่มักจะยกมือไหว้พร้อมกันไปด้วย เช่น กล่าวขอบคุณพร้อมยกมือไหว้พ่อแม่ที่ทานชื่อของให้ เป็นต้น

-ในการรับประทานอาหารไม่ว่าจะในหรือนอกบ้าน ไม่ควรล้วงแคะ แกะเกาในโต๊ะอาหาร หากจะใช้ไม้จิ้มฟัน ควรใช้มือป้องไว้ ควรใช้ช้อนกลางตักอาหารจากจานรวม และแบ่งอาหารใส่จานของตนพอประมาณ ไม่มากจนรับประทานไม่หมด ถ้าไอหรือจาม ควรใช้มือหรือผ้าปิดปาก หากต้องคายอาหารก็ควรใช้มือป้องปาก และใช้กระดาษเช็ดปากรองรับ แล้วพับให้มิดชิด และไม่ควรเคี้ยวอาหารเสียงดัง และไม่ควรสูบบุหรี่จิบรบกวนผู้อื่น

-การรับประทานอาหารแบบสุภาพ เมื่อเข้าที่นั่งแล้วให้คลี่ผ้าเช็ดมือวางบนตัก ไม่ควรเริ่มรับประทานอาหารก่อนแขกผู้ใหญ่หรือเจ้าภาพ ใช้เครื่องใช้ในการรับประทานอาหารที่จัดไว้ให้เฉพาะคน ใช้ช้อนกลางตักอาหารจากจานกลาง ห้ามใช้ช้อนของตนตักจากจานกลาง ถ้าต้องการสิ่งที่ใกล้ตัว อย่าโน้มหรือเอื้อมมือไปหยิบขามเครื่องใช้ในการรับประทานอาหารของผู้อื่น หรืออย่าขามหน้าคนอื่นไป หากจำเป็นควรขอให้บริการหยิบให้ การหยิบเครื่องใช้ในการรับประทานอาหารให้หยิบจากด้านนอกเขามาก่อนเสมอ โดยจับส้อมมือซ้าย และมีดมือขวา ถ้าไม่มีมีด ใช้ส้อมอย่างเดียวให้ถือส้อมด้วยมือขวา จานขนมปังจะอยู่ทางซ้ายให้ใช้มือซ้ายช่วยรับประทานที่ละคำ อย่าบีบไหวหลายชิ้นและอย่าใช้มีดหันขนมปังอย่าทาเนยหรือแยมบน

ขนมปังทั้งแผ่นหรือทั้งก้อนแล้วกัดกิน การกินซูบให้หงายข้อนิ้วออกจากตัวและรับประทานจากข้างข้อ
อย่ากินปลายข้อ อย่าขดเสียงดัง ถ้าจะตะแคงถ้วยให้ตะแคงหงายออกจากตัว อาหารเนื้อสัตว์
ให้ตัดแต่พอกำและกินโดยไซ้ส้อมช่วย น้ำดื่มให้วางทางขวามือเสมอ ก่อนลุกจากเก้าอี้ให้ทบผาเช็ดปากวางไว้บนโต๊ะ

-ในการไปชมมหรสพ เช่น คอนเสิร์ต หนังหรือละคร ควรเข้าแถวซื้อตั๋วตามลำดับก่อน-หลัง
ไม่แทรกหรือตัดแถวผู้อื่น หรือฝากเงินคนที่อยู่ข้างหน้าโดยที่ตัวเองไม่ได้ยื่นเขาแถว
เว้นแต่ผู้นั้นสนิทสนมกันและมีเหตุจำเป็นทำให้ไม่ยื่นเขาแถวไม่ได้ ไม่ควรพาเด็กเล็กเกินไปชมการแสดง
เพราะจะส่งรบกวนและทำความรำคาญให้ผู้อื่น ไม่ควรลุกจากที่นั่งโดยไม่จำเป็น อย่าส่งเสียงสนทนากันดังๆ
หรือวิพากษ์วิจารณ์การแสดง หรือแสดงอาการสนุกสนาน เป่าปาก ตบมือจนเกินกว่าเหตุ
เพราะเป็นการกระทำที่ไม่สุภาพ หญิงชายไม่ควรเกี่ยวพาราสี หรือกอดจับตอกันเมื่ออยู่ในโรงมหรสพ เมื่อไอ จาม
หรือถมน้ำลาย ต้องทำด้วยกิริยาปกปิด มิให้เกิดเสียงดังรบกวนคนอื่น

-ในการเดินกับผู้ใหญ่ ถ้าเดินนำ ให้เดินห่างพอสมควร อยู่ด้านใดก็ได้แล้วแต่สถานที่อำนวย
แต่โดยปกติจะเดินอยู่ทางด้านซ้ายของผู้ใหญ่ หากเดินตาม ให้เดินเยื้องไปทางซ้ายของผู้ใหญ่เช่นกัน
และเดินด้วยความสำรวมไม่ว่าเดินนำหรือตาม

-การแนะนำบุคคลให้รู้จักกัน มีหลักทั่วไปว่า แนะนำผู้อาวุโสหน่อยต่อผู้อาวุโสมาก
พาชายไปแนะนำให้รู้จักหญิง ยกเว้นชายนั้นจะเป็นเจ้านายชั้นผู้ใหญ่ หรือมีตำแหน่งระดับสูง
พาหญิงไปรู้จักหญิงที่แต่งงานแล้ว แนะนำผู้มาทีหลังต่อผู้มาก่อน ถ้าเสมอกันก็ให้แนะนำตามความเหมาะสม

-การสวดมนต์ ฟังพระสวด ฟังเทศน์ฟังธรรม หรือขณะพูดกับพระสงฆ์ ให้แสดงความเคารพด้วย
การประนมมือ ที่เรียกว่า อัญชลี คือประนมมือให้นิ้วมือแนบชิดกัน ฝ่ามือราบปลายนิ้วตั้งขึ้น แขนแนบตัวระดับอก
ไม่กางศอก ทั้งหญิงชายปฏิบัติเหมือนกัน

-การไหว้ (วันทา) มี ๓ ระดับ คือ ถ้ำไหว้พระ เช่น พระรัตนตรัย
ปูชนียวัตถุหรือปูชนียสถานให้แสดงความเคารพโดยประนมมือให้นิ้วหัวแม่มือจรดระหว่างคิ้ว
ถ้ำไหว้ผู้มีพระคุณหรือผู้อาวุโส ที่เคารพนับถือ เช่น พ่อแม่ปู่ย่าตายาย ครูอาจารย์
ประนมมือให้นิ้วหัวแม่มือจรดปลายจมูก ถ้ำไหว้บุคคลทั่วไป ให้นิ้วหัวแม่มือจรดปลายคาง ถ้ำ กราบ(อภิวัต)
พระพุทธรูปหรือพระสงฆ์ ต้องกราบ ๓ ครั้งแบมือ หากกราบคนไม่ว่าจะเป็นคนเป็น หรือคนตาย กราบ ๑ ครั้ง
ไม่แบมือ

-การจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย ให้ประธานในพิธี (จะยืนหรือคุกเข่าแล้วแต่สถานที่)
จุดเทียนเล่มซ้ายมือ (ของประธาน)ก่อน แล้วค่อยจุดเล่มขวา จากนั้นจึงจุดธูป แล้วกราบแบบเบญจางคประดิษฐ์
หากมีพระบรมฉายาลักษณ์และธงชาติด้วย เมื่อกราบแล้ว
ถอยออกมาแล้วทำความเคารพด้วยการคำนับเพียงครั้งเดียว ส่วนคนอื่นๆในที่นั้น
เมื่อประธานลุกไปประกอบพิธี ให้ยืนขึ้น และเมื่อจุดเทียนเล่มแรก ให้ทุกคนประนมมือจนเสร็จพิธี
เมื่อประธานกลับลงมานั่ง จึงนั่งตามที่กล่าวมาข้างต้น
เป็นเพียงบางส่วนของมารยาททางสังคมอันเป็นหลักประเพณีปฏิบัติโดยทั่วไป
ซึ่งหวังว่าจะเป็นแนวทางให้ท่านได้นำไปใช้ประโยชน์ในโอกาสต่างๆต่อไปตามสมควร

(อมรรัตน์ เทพกำปนาท กลุ่มประชาสัมพันธ์ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
กระทรวงวัฒนธรรม ๒๕๔๙)